

การยกระดับการเรียนรู้จากฐานราก: บทบาทพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
พ.ศ. 2562 และกลไกการสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุน
ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่

Advancing Equity in Learning from the Ground Up: The Role of the
Educational Sandbox Area Act (B.E. 2562) and the Research Funding
Mechanism of the Program Management Unit on Area-Based
Development

วรรณดี สุทธิสารกร^{1*} และบุญเยี่ยม เหลาสะอาด²

^{1*} ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: feduwdsu@ku.ac.th

² หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) อีเมล: yiams4330@gmail.com

Wandee Sutthinarakorn^{1*} and Boonyiam Loosaard²

^{1*} Corresponding Author, Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University,

Email: fduwdsu@ku.ac.th

² Program Management Unit on Area Based Development (PMU A) Email: yiams4330@gmail.com

Received: March 06, 2025 / Revised: May 19, 2025 / Accepted: July 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายบทบาทของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และกรอบการสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่จริง โดยเฉพาะในบริบทของการขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบใหม่ที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนในแต่ละพื้นที่ บทความวิเคราะห์กลไกการกระจายอำนาจเชิงนโยบาย การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ การสร้างกลไกการมีส่วนร่วม และการใช้พลังความร่วมมือระหว่างนักปฏิบัติและนักวิชาการในการวิจัยเชิงพื้นที่ ตัวอย่างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจริง เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาปรับการเรียนรู้รายบุคคล และการจัดทำหลักสูตรสองภาษาที่อิงบริบทท้องถิ่น เช่น มลยา-ไทย ในพื้นที่ชายแดนใต้ เพื่อยกระดับการอ่านออกเขียนได้ บทความยังเชื่อมโยงกับแนวคิดล่าสุดด้าน EdTech และทฤษฎีการกระจายอำนาจทางการศึกษาเพื่อเสนอกรอบการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัย สุดท้าย มีการเปรียบเทียบกับกรณีต่างประเทศ เช่น ฟินแลนด์ และยกกรณีศึกษาที่ได้รับทุนจริงจาก บพท. เพื่อแสดงให้เห็นประโยชน์เชิงรูปธรรมของ พ.ร.บ. ดังกล่าว การวิจัยเชิงพื้นที่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่เกิดขึ้นจากฐานรากของพื้นที่

คำสำคัญ: พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การวิจัยเชิงพื้นที่ นวัตกรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนทุนการกระจายอำนาจทางการศึกษา

Abstract

This article aims to explore the role of the Education Sandbox Area Act (B.E. 2562) and the research funding framework provided by the Program Management Unit on Area-Based Development (PMU-A) in fostering systemic change in Thailand's educational landscape. The focus is placed on how the decentralization of educational governance and area-based research initiatives can empower local schools and communities to design context-specific learning innovations. The article analyzes mechanisms for decentralized policy mechanisms, collaborative research between practitioners and scholars, and the strategic use of local knowledge and existing resources. Designated innovation areas including the implementation of project-based learning (PBL), digital technology, artificial intelligence (AI), and bilingual community-based curricula (e.g., Malay-Thai literacy innovation in the Deep South) are presented to illustrate how schools can adapt learning to their specific socio-cultural contexts. The article also references international cases such as Finland and highlights real funded cases by PMU-A to support practical implementation. Area-based research is thus positioned as a key driver of educational improvement, equity, and grassroots innovation.

Keywords: Educational Sandbox Area, Area-Based Research, Learning Innovation, Research Funding, Decentralized Education Governance

บทนำ

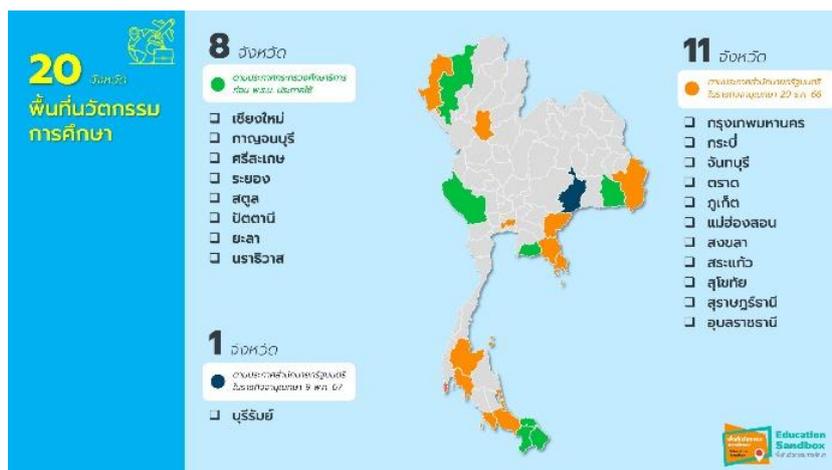
พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีเจตนารมณ์หลักเพื่อสร้างกลไกในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยให้เกิดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็น "พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา" ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา สนับสนุนให้เกิดการลงทุนด้านการศึกษาและการใช้ทรัพยากรร่วมกันในพื้นที่ สามารถสร้างระบบประกันคุณภาพแบบใหม่ที่เหมาะกับนวัตกรรมการศึกษา รวมไปถึงสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับตัวเข้ากับการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จะเปิดโอกาสให้พื้นที่การศึกษาสามารถบริหารและพัฒนาตนเองได้อย่างคล่องตัว ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่ตอบ

โจทย์อนาคตได้อย่างแท้จริง แต่ในข้อเท็จจริงการสร้างการเปลี่ยนแปลงไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นง่าย ๆ เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษายังติดกรอบอยู่ในความคิดเดิม มองไม่เห็นวิธีการใหม่ ๆ ทำให้อยู่ในสภาพที่ยังคงรั้งรอ การใช้กระบวนการวิจัยจึงเป็นหนทางหนึ่งของการทำความเข้าใจกับสภาพการณ์เดิม และค้นหาทางออกต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง

การเปิดบทบาทสนับสนุนทุนวิจัยของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ตามกรอบวิจัยการยกระดับและขับเคลื่อนเพื่อการขยายผลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งของการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการร่วมมือระหว่างนักวิชาการในสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยกับผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ได้เชื่อมร้อยทฤษฎีกับการปฏิบัติ ผนึกกำลังเพื่อสร้างบทเรียนแห่งการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อขยายผลไปสู่พื้นที่การจัดการศึกษาทั่วประเทศ ดังนั้นผู้ขอรับการสนับสนุนทุนจึงต้องทำความเข้าใจในเจตนารมณ์และอุดมการณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) รวมถึงการตรวจสอบเจตนารมณ์ของตัวนักวิจัยผู้จะขอรับการสนับสนุนเพื่อให้การเดินทางไปสู่เป้าหมายมีพลังและมีความหมายต่อการเดินทางบนเส้นทางแห่งการเปลี่ยนแปลง

กำเนิดและการเคลื่อนตัวของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (Thai government gazette, 2019) เป็นกฎหมายที่มีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทดลองแนวทางใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนอย่างมีอิสระมากขึ้น มีสาระสำคัญโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ กระจายอำนาจให้สถานศึกษาและชุมชนสามารถบริหารงานได้เอง เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาผ่านแนวคิดใหม่ ๆ ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน และสร้างความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการเกิดขึ้นได้โดยโรงเรียนสามารถบริหารงานบุคคลได้เอง เช่น การคัดเลือกครู หรือการเลื่อนตำแหน่ง สามารถกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน รวมถึงมีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถแสวงหาการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไปจนถึงเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา และโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับภาคเอกชน มหาวิทยาลัย หรือองค์กรอื่น ๆ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2023)

ภาพที่ 1 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง (Pilot education sandbox area. (2025)

จากภาพที่ 1 การกำหนด “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งอาจเป็นจังหวัดหรือบางเขตพื้นที่ ทั้งนี้โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมสามารถเข้าร่วมโครงการได้โดยสมัครใจ ปัจจุบันจังหวัดนำร่องตาม พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้เพิ่มจาก 8 จังหวัดในช่วงต้นเป็น 20 จังหวัด ดังนี้

1. ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน สุโขทัย
2. ภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพฯ กาญจนบุรี จันทบุรี ตรatat ระยอง สระแก้ว 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี 4 ภาคใต้ ได้แก่ กระบี่ นราธิวาส ปัตตานี ภูเก็ต ยะลา สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี

กลไกของการขับเคลื่อนได้กำหนดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นคณะกรรมการกลางในการดำเนินงาน มีคณะกรรมการระดับชาติ และระดับพื้นที่ ทำหน้าที่กำกับดูแล รวมถึงคณะกรรมการระดับพื้นที่ที่มีอำนาจกำหนดแนวทางบริหารโรงเรียนที่เข้าร่วม ซึ่งภายใต้กลไกการขับเคลื่อนมีการติดตามและประเมินผล มีระบบประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ หากมีผลการดำเนินงานที่ดี หากเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กับ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 พบว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นแนวทางหลักของการศึกษาทั่วประเทศ กำหนดโครงสร้างและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องใช้ร่วมกัน ส่วนพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ให้โรงเรียนบางแห่งสามารถออกแบบหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของตนเองได้ โดยลดข้อจำกัดของหลักสูตรแกนกลาง ดังนั้นโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมสามารถปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาแนวทางการศึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทของตนเองได้มากกว่าการใช้หลักสูตรแกนกลางเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเป้าหมายและลักษณะการดำเนินงานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กับพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

ประเด็น	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2551	พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา พ.ศ. 2562
ลักษณะสำคัญ	เป็นกรอบหลักสูตรระดับชาติที่ใช้ เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาใน การจัดการเรียนการสอน	เป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้พื้นที่ การศึกษาที่กำหนดสามารถบริหารและ พัฒนารูปแบบการศึกษาได้เอง
เป้าหมาย	กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และ โครงสร้างหลักสูตรสำหรับนักเรียน ทั่วประเทศ	ส่งเสริมให้โรงเรียนมีความยืดหยุ่นในการ จัดการศึกษาและพัฒนานวัตกรรม
การบริหารจัดการ	โรงเรียนต้องปฏิบัติตามโครงสร้าง หลักสูตรที่กำหนดโดย กระทรวงศึกษาธิการ	โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมมีอิสระในการ กำหนดหลักสูตรและการบริหารบุคคล
ความยืดหยุ่นของ หลักสูตร	โครงสร้างเวลาเรียนจำแนกตาม กลุ่มสาระสำหรับจัดรายวิชาบังคับ	สามารถปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะ กับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียน
บทบาทของ โรงเรียน	ดำเนินการตามแนวทางที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด	โรงเรียนสามารถกำหนดแนวทางการ เรียนการสอนได้เอง ร่วมกับหน่วยงาน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
อำนาจของครูและ ผู้บริหาร	ต้องดำเนินการตามหลักสูตร แกนกลางและนโยบายของ กระทรวง	มีอิสระในการบริหารจัดการและพัฒนา วิธีการสอนตามบริบทของโรงเรียน
การมีส่วนร่วมของ ภาคส่วนอื่น	เน้นการดำเนินการโดยสถานศึกษา และหน่วยงานของรัฐ	เปิดโอกาสให้เอกชน องค์กรท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการศึกษา

การเปิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นการดำเนินงานด้วยแนวคิด Sandbox หมายถึง พื้นที่ทดลองหรือสภาพแวดล้อมที่สามารถทดสอบนวัตกรรมได้อย่างอิสระ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบหลัก Sandbox เป็นแนวคิดที่ใช้ในหลายบริบท ทั้งในด้านการศึกษา เทคโนโลยี ธุรกิจ และกฎหมาย สำหรับ Sandbox ในทางการศึกษาที่นำมาใช้ในพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 โดยให้โรงเรียนหรือพื้นที่ที่กำหนดสามารถทดลองแนวทางการจัดการศึกษาใหม่ ๆ ได้โดยไม่ต้องถูกจำกัดด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวดของระบบการศึกษาปกติ เป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรมการสอน และการบริหารโรงเรียนให้เหมาะสมกับ

บริบทของแต่ละพื้นที่ ลักษณะสำคัญคือโรงเรียนสามารถออกแบบหลักสูตร การบริหารงานบุคคล และรูปแบบการเรียนรู้เองได้ โดยมีการติดตามผลและสามารถขยายผลหากประสบความสำเร็จ ตัวอย่างโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมสามารถใช้หลักสูตรที่ปรับให้เหมาะกับชุมชน เช่น เน้นภาษาท้องถิ่น ทักษะอาชีพ หรือการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) แนวคิด Sandbox เป็นการสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" สำหรับการทดลองและนวัตกรรม โดยสามารถใช้ได้ในหลากหลายบริบทมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ก่อนจะนำไปใช้ในระบบจริง (TDRI, 2018)

สรุป พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้เปิดพื้นที่ให้โรงเรียนสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาได้อย่างอิสระและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ภายใต้แนวคิด Sandbox ที่ส่งเสริมการทดลองและนวัตกรรมทางการศึกษา กลไกการขับเคลื่อนมีทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปฏิรูประบบการศึกษาจากฐานพื้นที่จริง

บทบาทของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) กรอบวิจัยการยกระดับและขับเคลื่อนเพื่อการขยายผลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำปี 2568

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสู่โลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน การเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่ ความจำเป็นในการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ผลักดันการพลิกโฉมประเทศร่วมกับการมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน โดยมีหน่วยงานสำคัญที่รับผิดชอบการพัฒนาากำลังคนของประเทศคือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งดำเนินการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ รวมถึงกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่หนุนเสริมการพัฒนาากำลังคนของประเทศผ่านการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีเป้าหมายให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ที่สามารถทดลองกระบวนการปฏิรูปการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยโรงเรียนนำร่องที่เข้าร่วมสามารถบริหารวิชาการ บริหารจัดการที่ยืดหยุ่นคล่องตัว ไม่จำเป็นต้องอิงกับมาตรฐานและกฎระเบียบที่อาจไม่เอื้อจากส่วนกลาง ซึ่งหน่วยงาน บพท. ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการให้ทุนวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และการสนับสนุนของ บพท.

วัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562	วัตถุประสงค์ในการสนับสนุนของ บพท.
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น 2. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กไทยทั่วประเทศ 3. เพื่อการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4. เพื่อสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อพัฒนาและขยายผลสำเร็จการศึกษาและการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2 เพื่อพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบหรือกลไกในการขยายผล นวัตกรรม การเรียนรู้ หรือสร้างเงื่อนไขของการบริหาร จัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนากลไกการจัดการศึกษา ที่มาจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการวางแผนระดมทรัพยากร ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าในการบริหารและจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ในความหมายของคำสำคัญ (Keywords)

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้นโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณค่าและสามารถตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Drucker, 1985) นวัตกรรมมีหลายประเภท เช่น นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีคุณสมบัติใหม่ที่ดีกว่า ซึ่งมีลักษณะที่จับต้องได้ ส่วนอีกประเภทคือ นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึงการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการหรือกระบวนการในการผลิตหรือการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมมักถูกนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ขึ้นอยู่กับการจับคู่ของนวัตกรรม เช่น การจับคู่ของนวัตกรรมกับธุรกิจ เรียกว่า “นวัตกรรมทางธุรกิจ” (Business Model Innovation) หมายถึง การสร้างรูปแบบการดำเนินธุรกิจใหม่ เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการขายหรือการจัดการธุรกิจ การจับคู่ระหว่างนวัตกรรมกับสังคม เรียกว่า “นวัตกรรมทางสังคม” (Social Innovation)

มีประโยชน์เพื่อการแก้ปัญหาสังคมโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า การจับคู่ของนวัตกรรมกับการศึกษา เรียกว่า “นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) มีประโยชน์เพื่อการจัดการศึกษาใหม่ แก้ปัญหาการจัดการศึกษาโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาที่ดีกว่า

บพท.ได้นิยามคำว่า นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Innovation) หมายถึงการจัดการเรียนรู้ใหม่ที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ครอบคลุมตั้งแต่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ เช่น คะแนนเฉลี่ย โอนเน็ตไปจนถึงทักษะสมรรถนะอื่นๆ เช่น สมรรถนะหรือทักษะในการประกอบอาชีพ สมรรถนะหรือทักษะที่มีความสำคัญต่อการทำงานและใช้ชีวิตในอนาคต เช่น ชุดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ซึ่งสามารถวัดผลสัมฤทธิ์หรือผลการพัฒนาสมรรถนะด้วยเครื่องมือวัดและประเมินที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นรูปธรรมได้ ตัวอย่างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลยะลา จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้พัฒนา “หลักสูตรสองภาษาแบบบูรณาการ” ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นควบคู่กับภาษาไทยเพื่อให้เด็กมีรากวัฒนธรรม และพัฒนาสมรรถนะทางภาษาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม Storytelling ดนตรี พื้นบ้าน และกิจกรรมสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงและสื่อสารได้ดีขึ้นภายใน 1 ปีการศึกษา (Yala Sandbox Education Network, 2023) นอกจากนี้ยังมีกรณีของ โรงเรียนบ้านตะโละมาเนาะ จังหวัดนราธิวาส ได้ออกแบบ “โครงการเรียนรู้จากฐานชีวิตในชุมชน” โดยให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้จากอาชีพของครอบครัว เช่น การทำประมง การแปรรูปอาหารทะเล และการตลาดออนไลน์ ผ่านกิจกรรม Project-Based Learning ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถสร้างรายได้เสริมจากการทำผลิตภัณฑ์ของตนเอง (Ban Talom Manoh School, 2023) สำหรับนวัตกรรมเชิงระบบ (Systematic Innovation) หมายถึง การทำงานเชิงกลไกที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในการบริหารและจัดการศึกษาของพื้นที่ และบริหารจัดการสถานศึกษารวมถึงการบริหารจัดการงานวิชาการ การบริหารจัดการทรัพยากร การเงิน งบประมาณ และการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมหรือเอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และเป็นนวัตกรรมบริหารจัดการที่สามารถขยายผลเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีผลกระทบกว้างขวางต่อไปได้ นอกจากนี้ยังมีคำว่าระบบนิเวศทางการศึกษา หมายถึงบุคคล หรือคณะบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เช่น ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ เขตพื้นที่ การศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด มหาวิทยาลัย บริษัทเอกชน เป็นต้น เข้ามามีบทบาทและกระบวนการทำงานร่วมกันในการบริหารจัดการการศึกษา การจัดการเรียนรู้ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทักษะ

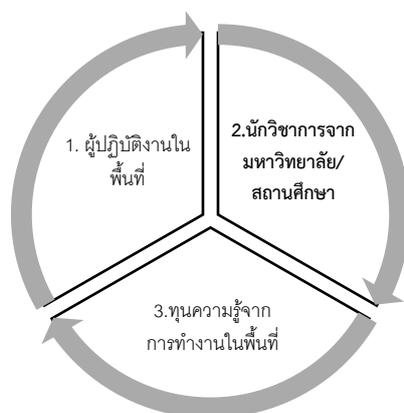
สมรรถนะที่ตอบโจทย์ตามความต้องการในบริบทพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งด้วยนิยามของคำสะท้อนถึงการทำงาน ของนักวิจัยที่ต้องรู้ปัญหาของพื้นที่และรู้ความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่

กลไกทางการศึกษาเป็นอีกคำที่ถูกนิยามไว้ หมายถึง การสร้างการมีส่วนร่วมในรูปของคณะบุคคล โดยตั้งภาคีภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับพื้นที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนด เป้าหมายการดำเนินงาน การวางกติกาการดำเนินงานที่ยึดถือร่วมกัน การจัดหาระดมทรัพยากร ที่ต้องใช้ในการทำงาน การจัดกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน เช่น การจัดเวทีประชุมการวางแผน และ ติดตามการพัฒนาการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ เป็นต้น รวมถึงการร่วมกันรับประโยชน์และผลการ ดำเนินงานที่เกิดขึ้นตามเป้าหมาย ด้วยนิยามดังกล่าวนักวิจัยจึงต้องมองเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะมี บทบาทในการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาที่มีอยู่ของพื้นที่

สรุป หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) มีบทบาทสำคัญในการ สนับสนุนการวิจัยเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยกรอบ วิจัยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ การลดความเหลื่อมล้ำ และการเสริมสร้างกลไกความ ร่วมมือแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

การออกแบบการทำงานวิจัย

การออกแบบการวิจัยเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงใช้พลังความร่วมมือระหว่างนักปฏิบัติการใน พื้นที่ (Practitioners) และความสามารถของนักวิชาการ (Scholar) ที่มีพื้นฐานความรู้ในแนวคิด ทฤษฎี หลัก (Deductive Knowledge) โดยใช้ต้นทุนความรู้จากฐานที่ผ่านการปฏิบัติและสร้างผลสำเร็จ มาแล้ว (Inductive Knowledge) หลักเกณฑ์ที่ บพท. กำหนดคือ 1) มีหน่วยงานจัดการศึกษาระดับ พื้นที่ระดับจังหวัดเป็นภาคีดำเนินงานในโครงการ 2) ให้มีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิชาการที่มีบทบาท สำคัญอยู่ในพื้นที่ และ 3) มีทุนการทำงานด้านการศึกษาเดิม

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการทำงานวิจัย

การดำเนินการวิจัย มีสิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงเพื่อตอบโจทย์ผู้ให้การสนับสนุนทุนคือ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis) ของพื้นที่การทำงาน และการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Analysis) เพื่อประกอบข้อเสนอโครงการวิจัยที่ชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญ (Pain Point) และผู้กระทำการ (Agent) สำคัญของพื้นที่

2. การวิเคราะห์/สังเคราะห์สถานการณ์ที่มองเห็นช่องว่าง (Gap Analysis) ของการพัฒนา และมองเห็นโจทย์การวิจัยของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความเท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา รวมถึงการเข้าถึงการศึกษา การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ (Digital Transformation) รวมทั้งประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญอื่นๆ ของการจัดการศึกษาของพื้นที่ (Pain Point) เป็นลำดับความสำคัญในการพิจารณา

3. การทบทวนเอกสารที่นำไปสู่ความเข้าใจในโจทย์ของ บท. เช่น ความเสมอภาคทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การศึกษาที่มีคุณภาพ แนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งรวมถึงการทบทวนตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในนานาประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการกรอบคิดในทางทฤษฎี (Theoretical Framework) ซึ่งเป็นแนวทางในการใช้ความรู้จากทฤษฎีหลักถ่ายลงสู่การสร้างเครื่องมือในการสำรวจปัญหาจากสภาพจริงให้ชัดเจน นักวิจัยจะเห็นช่องว่างระหว่างทฤษฎีหลักและความรู้จากข้อเท็จจริงในภาคสนาม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดตัวนำการเปลี่ยนแปลง (Intervention) ซึ่งสามารถอยู่ในรูปของนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ รวมถึงนวัตกรรมเชิงระบบ ตลอดจนการกำหนดนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกรอบวิธีการในการทำงาน (Methodological Framework) การที่นักวิจัยไม่ทบทวนวรรณกรรมเท่าที่ควรและใช้กรอบในการขับเคลื่อนของ บท. เป็นหลัก มีผลเสียที่ทำให้ นักวิจัยไม่ได้ใช้แสงสว่างจากทฤษฎีนำทางเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงรวมซึ่งกลายเป็นจุดอ่อนของการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยไม่ใช้สถานะของความเป็นนักวิชาการให้เกิดประโยชน์ จุดนี้เป็นจุดที่สำคัญเพราะช่วยให้นักวิจัยกำหนดกรอบคิดของการวิจัยและกระบวนการวิจัยได้อย่างละเอียดชัดแจ้ง ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญและกระบวนการทำงานที่มีโอกาสนำสู่ผลลัพธ์ที่เป็นไปได้จริง เพียงแต่นักวิจัยต้องทำงานในกระบวนการวิจัยอย่างยืดหยุ่น หลักคิดในทางทฤษฎีต้องพอเหมาะและเชื่อมโยงกับข้อค้นพบที่ลงตัว นักวิจัยสามารถมองเห็นช่องว่างหรือความลงตัวของทฤษฎีกับข้อเท็จจริง สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการระบุเป้าหมายและตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงตามเนื้อหาการวิจัยและกระบวนการออกแบบการวิจัยที่นำไปสู่การตอบโจทย์ความสามารถในทางทฤษฎีและการออกแบบการวิจัยที่พอเหมาะ แสดงถึงสมรรถนะของผู้บริหารโครงการวิจัย

4. การแสดงความชัดเจนของการระบุผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcomes) ความคุ้มค่าของการลงทุนวิจัยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้รับประโยชน์ และโอกาสในการประสบความสำเร็จของ

โครงการวิจัยที่ผ่านกระบวนการวิจัยที่เป็นเหตุเป็นผลและแสดงความเป็นไปได้เป็นปัจจัยในการตัดสินใจให้ทุนวิจัยของหน่วยงาน

5. การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการพัฒนาไกล่เกลี่ยการศึกษาระดับพื้นที่ ร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด หรือคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด หรือสมรรถนะการศึกษาจังหวัด หรือลักษณะอื่นโดยเน้นการเป็นกลไกที่สามารถขับเคลื่อนได้เป็นรูปธรรม มิใช่เพียงเป็นข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ความสามารถในการวิเคราะห์ไกล่เกลี่ยของพื้นที่ แสดงถึงการมองเห็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในเรื่องราวของสถานการณ์ซึ่งนำไปสู่การค้นพบทบทวนใหม่ แทนบทบาทเดิมเพื่อสร้างเปลี่ยนแปลงให้มีความหมายใหม่

6. สถาบัน หน่วยงานและผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยมีความรู้ มีประสบการณ์การบริหารจัดการวิจัย และมีทุนการทำงานเดิมในการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการมีภาคีเข้าร่วมดำเนินการในการทำวิจัยและร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่

การกำหนดระยะเวลาของการวิจัยใช้เวลา 15 เดือน แบ่งเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) การดำเนินงานตามโจทย์การวิจัยของพื้นที่ การทำความร่วมมือกับภาคเครือข่ายและโรงเรียนเป้าหมายที่มีไว้เพียงเป็นข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่ขาดแผนและการลงมือปฏิบัติ จึงควรนำเสนอแผนการดำเนินงานต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด และ (ร่าง) บทบาทความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน และนำเสนอหนังสือรับรองความร่วมมือ มีมติให้ความเห็นชอบให้สถานศึกษาเข้าร่วมโครงการวิจัยจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดและรูปแบบความร่วมมือของสถานศึกษาเป้าหมายของโครงการวิจัยทั้งหมด ใช้ระยะเวลา 4 เดือน

ระยะที่ 2 การดำเนินงานวิจัยเพื่อการยกระดับ และการขยายผลนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ การพัฒนาและขับเคลื่อนนวัตกรรมเชิงระบบ การสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานวิจัย การใช้ประโยชน์จากการกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เพื่อเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการของสถานศึกษา และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ และสถานศึกษานำร่อง ในโครงการวิจัยสะท้อนความแตกต่างจากพื้นที่สถานศึกษา อื่นที่ไม่มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ระยะเวลา 11 เดือน การเลือกใช้แบบของการวิจัยในรูปของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้ถูกระบุว่าตรงกับความต้องการของ บพพ. ซึ่งกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีขั้นตอนสำคัญคือการวินิจฉัยปัญหา การ

ออกแบบการเปลี่ยนแปลง การลงมือปฏิบัติ การประเมินผลสำเร็จ และสรุปการเรียนรู้ ซึ่งนักวิจัยสามารถขยายรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนได้ตามความเหมาะสม (Sutthinarakorn, 2019)

ภาพที่ 3 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สรุป การออกแบบงานวิจัยในพื้นที่นวัตกรรมจำเป็นต้องผสมผสานความรู้ทางวิชาการกับบริบทจริงของพื้นที่ โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์สถานการณ์ การสังเคราะห์โจทย์วิจัย การกำหนดกรอบทฤษฎี และวิธีวิจัย รวมถึงการระบุกลไกและภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ความสามารถของนักวิจัยในการออกแบบการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับนโยบายและบริบทพื้นที่ เป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของการวิจัย

ตัวอย่างกรณีวิจัยจริงที่ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา ระดับพื้นที่ (บพท.) คือ “โครงการพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนในพื้นที่ นวัตกรรม จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบจำนวน 15 แห่ง โครงการนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยให้ครูและผู้บริหารร่วมออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับฐานอาชีพท้องถิ่น เช่น การทอผ้าไหม การปลูกสมุนไพร และการตลาดออนไลน์ ผลที่ได้คือ นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงบทเรียนกับชีวิตจริงมากขึ้น มีผลงานโครงงานที่นำไปใช้สร้างรายได้ และระดับความพึงพอใจของครูและชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากผลการประเมินโดยมหาวิทยาลัย พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมมีผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 12 และมีการนำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาไปขยายผลยังโรงเรียนอื่นในเครือข่ายอีกกว่า 20 แห่ง โครงการนี้จึงเป็นตัวอย่างของการใช้ทุนวิจัยของ บพท. ให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนทั้งในระดับผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน (Buriram Rajabhat University, 2024)

การใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562

โดยเป้าหมายของกรอบการวิจัยเพื่อให้เกิดการขยายผลนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจนสมรรถนะต่าง ๆ ของผู้เรียน มีการวัดผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีรายงานผลการเปลี่ยนแปลงให้เห็นอย่างชัดเจน อีกทั้งเกิดนวัตกรรมที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในด้านคุณภาพการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษา เช่น การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มที่ยากจนด้วยโอกาสหรือในโรงเรียนชายขอบ การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาและการเรียนรู้สมัยใหม่ของสถานศึกษาขนาดเล็กหรือกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา การลดช่องว่างด้านคุณภาพการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเมืองและในชนบท เป็นต้น การสร้างการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถประโยชน์จาก พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในเรื่องของการกระจายอำนาจ และการให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรด้านการจัดทำตำรา และศูนย์การเรียนรู้ด้านการทดสอบและประเมินผลด้านการบริหารบุคลากรและงบประมาณ เป็นต้น การใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. ช่วยให้เกิดการสร้างและพัฒนากลไกการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งแสดงถึงระบบนิเวศทางการศึกษาใหม่ โดยภาคีภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการ การระดมทรัพยากร การติดตามความก้าวหน้า รวมถึงการเป็นผู้รับผิดชอบและการผลักดันการใช้ประโยชน์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่จริงในจังหวัดปัตตานี โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งได้นำ พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรสองภาษา (ไทย-มลายู) โดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มกับเนื้อหาศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งทางโลกและทางศาสนาอย่างไม่แยกส่วน อีกทั้งยังมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนวิชาชีพ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสวนสมรมพร้อมระบบพี่เลี้ยง (Mentor System) ที่ออกแบบจากครูในชุมชน (Khreeda-Oh, 2014) ที่จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแห่งหนึ่งได้จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (PBL) ที่เน้นการแก้ปัญหาทางสังคม โดยเชื่อมโยงกับบริบทของความยากจนในชุมชน โดยนักเรียนได้ออกแบบโครงการพัฒนาอาชีพร่วมกับครอบครัว เช่น การทำข้าวหลามส่งตลาดท้องถิ่น และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากส้มโอและมะพร้าว ซึ่งโครงการเหล่านี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก บพท. ผ่านกลไกของเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และสามารถวัดผลได้จริงจากรายได้ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวนักเรียน (Islam, & Firdausyiah, 2024)

สรุป การใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เป็นเครื่องมือสำคัญที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ โดยสามารถนำไปสู่การพัฒนา นวัตกรรม การเรียนรู้ การลดช่องว่างด้านคุณภาพ และการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เข้มแข็ง ตัวอย่างนวัตกรรมจากพื้นที่ที่นำร่องแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ พ.ร.บ. ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการทำความเข้าใจโจทย์ของการวิจัย ช่วยให้นักวิจัยออกแบบการวิจัยที่เก็บเกี่ยวความสำเร็จได้ตรงเป้าหมาย และที่สำคัญนักวิจัยได้ตรวจสอบตนเองว่ามีความชอบ ความถนัด และสนใจในโจทย์วิจัยที่ใช้สำหรับตนเองหรือไม่ เพราะการเดินทางไปกับโจทย์นั้นต้องใช้พลังงานในการเข้าใจโลกที่ยากลำบากและเสียงเรียกร้องจากชีวิตด้านในของนักวิจัยไปพร้อมกัน

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญของการวิจัยเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีจุดที่น่าสังเกตดังนี้

1. แม้ว่า พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จะเปิดโอกาสให้สถานศึกษาพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขาดความชัดเจนในการกระจายอำนาจ ในทางปฏิบัติโรงเรียนยังต้องรอการอนุมัติจากหน่วยงานระดับบน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการ และในโครงสร้างการบริหารยังมีลำดับชั้นการตัดสินใจที่ซับซ้อนทำให้การปรับหลักสูตรหรือการบริหารงานของโรงเรียนล่าช้า โรงเรียนยังมีปัญหาขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณ และขาดแหล่งทุนสนับสนุน ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้แบบนวัตกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัย โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลยังมีปัญหาโครงสร้างพื้นฐานไม่พร้อม เช่น ขาดอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ดิจิทัล นอกจากนี้ครูและบุคลากรการศึกษายังไม่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากขาดความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนการสอนแบบนวัตกรรม ครูส่วนใหญ่เคยชินกับการสอนแบบดั้งเดิม และ ยังไม่เข้าใจแนวทางการสอนแบบสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ขณะที่หลักสูตรและแนวทางการสอนที่ยืดหยุ่นของ พ.ร.บ. ทำให้ครูต้องออกแบบการเรียนรู้เองมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นภาระเพิ่มเติม รวมถึงขาดระบบ Upskilling & Reskilling สำหรับครู ทำให้บางคนยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับแนวคิดใหม่ได้

2. ปัญหาใหญ่คือปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบราชการที่ยังไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ขณะที่ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา อนุญาตให้โรงเรียนปรับหลักสูตรเองได้ แต่ยังคงดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายอื่นๆ เช่น ระเบียบเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างที่ยังยุ่งยาก ทำให้โรงเรียนไม่สามารถซื้ออุปกรณ์และสื่อการสอนได้รวดเร็ว การจ้างบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนยังต้องเป็นไปตาม

ระเบียบของราชการ ทำให้ขาดความยืดหยุ่น และระบบการบริหารงานบุคคลยังยึดติดกับโครงสร้างแบบเก่า นอกจากนี้ยังขาดความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ ชุมชนและภาคเอกชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมที่มากพอ แม้ว่า พ.ร.บ.เปิดโอกาสให้สถานศึกษาทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนยังขาดเครือข่ายที่แข็งแกร่ง ภาคเอกชนบางส่วนยังมองว่าการศึกษาเป็นภาระของรัฐ และไม่เห็นความจำเป็นในการเข้ามามีส่วนร่วมการบูรณาการการศึกษาเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร สำหรับการวัดผลและประเมินผลยังไม่ชัดเจน เนื่องจากระบบการวัดผลยังอิงกับหลักสูตรเดิมมากเกินไป แม้พ.ร.บ.จะสนับสนุนการใช้การวัดผลแบบสมรรถนะ (Competency-Based Assessment) แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ระบบสอบกลางยังเป็นตัวกำหนดทิศทางการเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนยังคงต้องสอนเนื้อหาตามหลักสูตรเดิมเพื่อให้เด็กสอบได้ ครูยังขาดความเข้าใจในการใช้เครื่องมือวัดผลทางสมรรถนะที่หลากหลาย ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าการเคลื่อนตัวเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรแม้ว่าจะผ่านเวลามากหลายปี

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร ครูผู้สอน และทรัพยากร AI สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแบบรายบุคคล ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการสอนให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละคน (Personalized Learning) ได้อย่างแม่นยำ (UNESCO, 2021) ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบ AI เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้สามารถแนะนำเส้นทางการเรียนรู้ที่ตรงกับศักยภาพของผู้เรียน หรือการนำ AI มาช่วยสร้างแบบทดสอบวัดสมรรถนะอย่างหลากหลายและทันสมัย ส่งเสริมการประเมินผลแบบ Competency-Based Assessment (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019) ซึ่งเป็นแนวทางที่ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสนับสนุน อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในพื้นทีนวัตกรรมยังต้องการการส่งเสริมความเข้าใจของครูและบุคลากร ตลอดจนการพัฒนาระบบข้อมูลที่มีความปลอดภัยและสอดคล้องกับหลักจริยธรรมทางการศึกษา ซึ่งหากได้รับการออกแบบและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม AI จะเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในโลกยุคใหม่ และยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายของ พ.ร.บ. ได้อย่างแท้จริง

4. เมื่อเปรียบเทียบกับบริบทในต่างประเทศ จะพบว่าแนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการเปิดพื้นที่ให้เกิดนวัตกรรมเป็นแนวโน้มร่วมระดับสากล (OECD, 2020) เช่น ประเทศฟินแลนด์มีการกระจายอำนาจการบริหารโรงเรียนอย่างแท้จริง โดยครูมีอิสระในการออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมระบบสนับสนุนจากภาคีในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงในระดับนานาชาติ (Sahlberg, 2015) ขณะที่สิงคโปร์แม้จะเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่เข้มงวด แต่ได้พัฒนารอบความคิดที่เป็นอิสระของสถานศึกษา (School Autonomy Framework) โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนบางแห่งสามารถทดลองนวัตกรรมในระดับนโยบาย เช่น การ

นำ AI และ Big Data มาใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนและวัดผลในรูปแบบการประเมินรายบุคคล (Personalized Assessment) (Tan, 2016) ความต่างสำคัญเมื่อเทียบกับประเทศไทยคือ ระบบสนับสนุนและกลไกกำกับติดตามของรัฐที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อพื้นที่มากกว่า ในขณะที่ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมของไทยยังมีอุปสรรคด้านกฎระเบียบและการจัดสรรทรัพยากร แม้มีเจตนารมณ์ดี แต่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนเต็มศักยภาพ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมของไทยจำเป็นต้องเรียนรู้จาก แนวปฏิบัติของต่างประเทศ พร้อมปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

5. จากการวิเคราะห์ข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จาก พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 พบว่า แม้กฎหมายจะเอื้อต่อการกระจายอำนาจทางการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติกลับยังมีอุปสรรคสำคัญ อาทิ ระบบราชการแบบรวมศูนย์ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดกลไกสนับสนุนที่ยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระบบการบริหารการศึกษาตามหลัก Decentralization ที่เน้นให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง (Bray & Mukundan, 2003) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ในกรณีของประเทศไทย แม้มีความพยายามกระจายอำนาจตามกรอบกฎหมาย แต่ยังคงติดอยู่ในโครงสร้างการบริหารแบบ Top-down ซึ่งสวนทางกับแนวคิด “School-based Management (SBM)” ที่ให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และการจัดการเรียนรู้ โดยมีการมีส่วนร่วมจากชุมชนและภาคีท้องถิ่น (Caldwell & Spinks, 2013) หากพิจารณาทฤษฎีการบริหารการศึกษาที่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงในบริบทนี้ ได้แก่ ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ซึ่งมองว่าการศึกษาระบบเปิดที่ต้องสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบาย การเงิน เทคโนโลยี และวัฒนธรรมท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งระบบ การไม่ปรับกลไกสนับสนุนให้สอดคล้องกับพื้นที่นวัตกรรมจึงทำให้เกิดความไม่สมดุลในระบบการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาฯ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงควรส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการตามหลักการของการกระจายอำนาจและ School-based Management อย่างแท้จริง พร้อมพัฒนากลไกเชิงระบบให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สะท้อนว่า พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแม้เป็นแนวทางที่ดี แต่ยังคงต้องการปรับปรุงในระดับนโยบายและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลจริง ต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการวัดผล เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้อำนาจที่ได้รับมาได้อย่างแท้จริง การดำเนินการวิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยให้การนำ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ไปใช้ได้ผลจริง โดยช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหาผ่านการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และเสนอแนวทางปรับปรุงเชิงนโยบายและปฏิบัติ โดยเริ่มต้นดังนี้

1. ให้การวิจัยช่วยระบุและวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น การสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ความเข้าใจในแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อช่วยให้เห็นว่าครูยังขาดความรู้ในเรื่องใด การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จกับโรงเรียนที่ยังมีปัญหา ทำให้ทราบว่าอะไรที่เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จ

2. การวิจัยช่วยพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแนวทางการสอนแบบใหม่ที่เหมาะกับพื้นที่ การศึกษาวิจัยสามารถช่วยพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงใช้ การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อทดสอบว่าหลักสูตรหรือวิธีการสอนแบบใหม่ช่วยพัฒนาผู้เรียนได้จริงหรือไม่ เช่น การศึกษาผลกระทบของ Project-Based Learning (PBL) ในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรม เพื่อช่วยให้ทราบว่า PBL มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนหรือไม่ การทดสอบการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ในโรงเรียนที่ขาดแคลนครู ช่วยให้ทราบว่าเทคโนโลยีสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้หรือไม่

3. การวิจัยช่วยออกแบบและปรับปรุงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ นโยบายยังขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ได้จริง การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ว่านโยบายปัจจุบันมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร และควรปรับปรุงจุดไหน นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Study) เพื่อเรียนรู้แนวทางจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาช่วยให้เกิดบทเรียนในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การศึกษาเปรียบเทียบการกระจายอำนาจด้านการศึกษาในฟินแลนด์และไทย ช่วยให้เห็นว่าควรออกแบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนอย่างไรให้มีความยืดหยุ่น การวิเคราะห์ผลกระทบของ พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรมฯ ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ช่วยให้ทราบว่าโรงเรียนที่มีอิสระในการบริหารจัดการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นหรือไม่

4. การวิจัยช่วยสร้างแนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและผู้บริหารขาดทักษะที่จำเป็นในการดำเนินโครงการพื้นที่นวัตกรรม การวิจัยช่วยให้พบแนวทางการแก้ไข เช่น การใช้ Research-Based Training ช่วยออกแบบหลักสูตรอบรมครูที่ตรงกับความต้องการจริง การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาการฝึกอบรมครูที่เน้นการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ เช่น การศึกษาความต้องการของครูในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมเพื่อช่วยออกแบบโปรแกรมอบรมครูที่เหมาะสม การทดลองใช้ Coaching & Mentoring Model เพื่อพัฒนาศักยภาพครูเพื่อวัดผลว่าครูที่ผ่านโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงในการสอนหรือไม่

5. การวิจัยช่วยวัดผลและประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหาของการที่ยังไม่มีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนสามารถใช้การวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) เพื่อวัดว่าโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมมีการพัฒนาอย่างแท้จริงหรือไม่ การใช้ Data Analytics และ AI เพื่อช่วยวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เช่น การติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมเป็นเวลา 3-5 ปี เพื่อวิเคราะห์ว่าหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนมีผลต่อเด็กหรือไม่ การใช้ Big Data วิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนในโรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อช่วยออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การวิจัยช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนและชุมชน สามารถใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อดึงภาคเอกชน ชุมชน และมหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการศึกษา รวมถึงทำให้เกิดการพัฒนาโครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับองค์กรอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การศึกษาความต้องการของอุตสาหกรรมในพื้นที่เพื่อออกแบบหลักสูตรที่ตรงกับตลาดแรงงาน การสำรวจความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาเพื่อช่วยให้ออกนโยบายที่ตอบโจทย์คนในพื้นที่

สรุป: การวิจัยช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยเปลี่ยนปัญหาให้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจที่แม่นยำและการดำเนินนโยบายที่ได้ผลจริง

References

- โรงเรียนบ้านตะโลละมาเนาะ. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการเรียนรู้จากฐานชีวิตในชุมชน ปีการศึกษา 2565*. จังหวัดนราธิวาส: เครือข่ายโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมชายแดนใต้.
- Bray, M., & Mukundan, M. V. (2003). *Management and governance for EFA: Is decentralization really the answer?* UNESCO.
- Buriram Rajabhat University. (2024). *Final Report: Area-Based Learning and Innovation for Enhancing Student Competency in the Education Sandbox of Buriram Province*. (Unpublished research report submitted to PMU A).
- Caldwell, B. J., & Spinks, J. M. (2013). *The self-transforming school*. Routledge.
- Drucker, P. F. (1985). *Innovation and entrepreneurship: Practice and principles*. Harper & Row.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
- Islam, S. & Firdausyiah, A. (2024). *A Narrative Inquiry into Teaching Experiences: Challenges Teaching Strategy in Narathiwat, Thailand*. *Premise: Journal of English Education and Applied Linguistics*, 13(2), 687–705.

- Khreeda-Oh. (2014). *Success and Challenges in Developing a Pattani Malay-Thai Bilingual/Multilingual Education in Southernmost Provinces of Thailand*. Conference Proceedings.
- OECD. (2020). *Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills*. Paris: OECD Publishing.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. (2023). *Summary of the main points of The Education Innovation Area Act, B.E. 2562 (2019)*. <https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/03/EDsand20.pdf>.
- Pilot education sandbox area. (2025). <https://www.edusandbox.com/>
- Sahlberg, P. (2015). *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* New York: Teachers College Press.
- Sutthinarakorn, W. (2019). *Action Research: Research for Freedom and Creativity*. 3rd ed. Bangkok: Siamparitut Publishing.
- Tan, C. (2016). *Education Policy Borrowing in Singapore: A Look at the Finnish Experience*. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 46(5), 710–732.
- TDRI. (2018). *Reforming Thai education in your dreams, making it closer to reality*. “Sandbox”. <https://tdri.or.th/2018/05/edu-reform-sandbox/>.
- Thai government gazette. (2019). *The Education Innovation Area Act, B.E. 2562 (2019)*. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/056/T_0102.PDF
- The Research Funding Support of the Area Development Fund Management and Administration Unit (ADMU) (2025). *Announcement of Call for Concept Proposals “Research Framework for Upgrading and Driving the Expansion of Educational Innovation Areas in 2025”*. <https://pmua.or.th/wp-content/uploads/2024/11/>
- UNESCO. (2021). *AI and Education: Guidance for Policy-makers*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376709>
- Yala Sandbox Education Network. (2023). *Bilingual and Localized Curriculum Development in Southern Thailand: A Case Study of Anuban Yala School*. Yala: Yala Sandbox Secretariat.